

رابطه راهبردهای مقابله‌ای مذهبی و کیفیت تعامل مادر- کودک در مادران دارای کودکان با اختلال خواندن

شهرروز نعمتی: دکترای کودکان استثنایی، استادیار گروه علوم تربیتی، دانشگاه تبریز، تبریز، ایران.

کبری محمدپور*: کارشناس ارشد روانشناسی، دانشگاه تبریز، تبریز، ایران. Id_behyad_center@yahoo.com

واژگان کلیدی

راهبردهای مقابله‌ای
مذهبی

کیفیت تعامل مادر-
کودک

مادران

اختلال خواندن

چکیده

مقدمه: پژوهش حاضر رابطه راهبردهای مقابله‌ای مذهبی و روان‌شناختی با کیفیت تعامل مادر-کودک در مادران دارای کودکان با اختلال خواندن را مورد بررسی قرار داده است.

روش: طرح پژوهش حاضر از نوع همبستگی است. جامعه آماری پژوهش شامل تمام مادران دانش‌آموزان پسر دارای اختلال خواندن در شهر تبریز است که در سال تحصیلی ۱۳۹۳-۱۳۹۴ در مقطع ابتدایی مشغول به تحصیل بودند. حجم نمونه با توجه به جدول نمونه‌گیری مورگان و به تعداد ۱۶۲ نفر انتخاب گردید. روش نمونه‌گیری به صورت تصادفی ساده و از روی لیست دانش‌آموزان انتخاب شد. داده‌های پژوهش با استفاده از سیاه‌ی واریس تعامل مادر-کودک نعمتی، مقابله‌های مذهبی (RCOPE) جمع‌آوری گردید.

نتایج: تحلیل داده‌ها با استفاده از روش‌های آماری ضریب همبستگی پیرسون و تحلیل رگرسیون گام به گام انجام گرفته است. یافته‌های پژوهش نشان داد که بین راهبرد مقابله‌ای مذهبی مثبت و منفی با کیفیت تعامل مادر-کودک به ترتیب همبستگی ۰/۵۸ و ۰/۲۱- وجود دارد ($P < ۰/۰۰۱$).

بحث و نتیجه‌گیری: راهبردهای مقابله‌ای مذهبی پیش‌بینی کننده کیفیت تعامل مادر-کودک هستند. لذا می‌توان نتیجه گرفت که راهبردهای مقابله‌ای مذهبی نقش مهمی در کیفیت تعامل مادر-کودک دارد.

* نویسنده مسئول

نوع مطالعه: پژوهشی

تاریخ دریافت: ۱۳۹۵/۰۱/۱۰

تاریخ پذیرش: ۱۳۹۵/۰۳/۲۸

شهرروز نعمتی و کبری محمدپور. رابطه راهبردهای مقابله‌ای مذهبی و کیفیت تعامل مادر-کودک در مادران دارای کودکان با اختلال خواندن. فصلنامه مددکاری اجتماعی، ۱۳۹۵؛ ۵ (۱): ۳۳-۲۷

نحوه استناد به مقاله:

Relationship Between Religious Coping and Psychological Hardiness with Quality of Mother-Child Interaction Among Mothers of Children with Dyslexia

Shahrooz Nemati: Ph.D of exceptional children, Assistant professor of department of educational sciences, Tabriz University, Tabriz, Iran.

Kobra Mohammadpour*: M.A of psychology, Tabriz University, Tabriz, Iran.
ld_behyad_center@yahoo.com

Abstract

Introduction: The present study aimed to examine the relationship between religious (spiritual) coping strategies psychological hardiness and quality of child-parent (mother) interaction in children with reading disorder.

Methods: This study was conducted with a correlational method. The study population included all mothers of elementary male students with reading disorder in Tabriz in academic year 2014-2015. Using random sampling with reference to Morgans table 162 subjects were selected. Data were collected through mother-child interaction checklist religious coping questionnaire (RCOPE).

Results: Data were analyzed using Pearson correlation coefficient and Stepwise multiple regression method. Results showed that the correlation between positive and negative religious coping strategies and quality of mother-child interaction were 0.58 and -0.21 respectively ($P < 0.001$). Results of regression method showed that negative religious coping strategy and positive religious coping strategy could predict 37 percent of the variance of quality of mother-child interaction. However, psychological hardiness could not significantly predict the quality of mother-child interaction.

Conclusions: Therefore, it could be concluded that religious coping strategies hence have an important role in the quality of mother-child interaction.

Keywords

Religious Coping Strategies

Quality of Mother-Child Interaction

Mothers

Reading Disorder

*Corresponding Author
Study Type: Original
Received: 29 Mar 2016
Accepted: 17 Jun 2016

Please cite this article as follows:

Nemati S and Mohammadpour K. Relationship between religious coping and psychological hardiness with quality of mother-child interaction among mothers of children with dyslexia. Quarterly journal of social work. 2016; 5 (1); 27-33

مقدمه

اختلال‌های یادگیری در کودکان، ارتباط بین والدین و کودک را دستخوش تغییر می‌نماید، زیرا والدین کودک دارای اختلال یادگیری، بواسطه مشکلات فراوان، رابطه مراقبتی و صمیمانه مادر-کودک را دستخوش مشکلات زیادی می‌کند. (۱) بر اساس مفهوم کیفیت رابطه مادر-کودک، ارتباط عاطفی و کلامی که مادران با فرزندان خود دارند و موجب پیوند مادر-کودک می‌شود، کیفیت رابطه مادر-کودک را نشان می‌دهد. (۲)

کیفیت رابطه مادر-کودک بواسطه اینکه از جنبه‌های عاطفی، اجتماعی و حمایتی برخوردار است ضمن آنکه بر رفتار فرزندان تاثیر گذار است (۳) والدین را نیز تحت تاثیر قرار می‌دهد. (۴ و ۵) تعامل مادر با کودک بواسطه وجود مسایل چالش برانگیزی مانند اختلال نارساخوانی به جهت صرف هزینه و زمان بیشتر، مدیریت رفتاری که مادران برای این کودک اختصاص می‌دهند ممکن است تعامل مادر-کودک را به صورت منفی تحت تاثیر قرار دهد. (۶) از زمانی که والدین درگیر نارساخوانی کودک خود می‌شوند، به دلیل تنش‌هایی که بر آنها وارد می‌شود و تقاضاهای چالش برانگیزی که نارساخوانی بر والدین تحمیل می‌کند، موجب تغییر در کیفیت روابط آنها با فرزندان می‌شود. (استرانادوا، ۲۰۰۶) در این شرایط والدین ممکن است در تعامل با فرزند خود رفتارهایی مانند عدم تأیید و پذیرش و رفتارهای غیرقابل انعطاف از خود نشان دهند. (۶) به طور معمول کودکان دارای اختلال یادگیری به خانواده‌هایی تعلق دارند که در دوران رشد خود پیوندهای عاطفی لازم با والدین خود نداشته‌اند، به عبارت دیگر این کودکان از نظر ارتباطات عاطفی-روانی با والدین خود، تجارب خوشایندی ندارند. (۷) کودکان دارای اختلال‌های یادگیری دارای مشکلات روان‌شناختی از قبیل دامنه توجه پایین و مهارت‌های اجتماعی پایین هستند و بر اعضای خانواده فشار روانی وارد می‌کنند که این تنش روانی می‌تواند زمینه تغییر سبک دلبستگی و شیوه‌های فرزند پروری را فراهم آورد. (۶) شواهدی وجود دارد که این کودکان در چنین خانواده‌هایی با والدین و سایر افراد، کنش متقابل منفی بیشتری دارند. (۸)

از سویی دیگر وجود ویژگی‌های روان‌شناختی از قبیل تنش زیاد، اضطراب و افسردگی در مادران می‌تواند تعامل مثبت بین مادر-کودک را تحت تاثیر قرار دهد. ویژگی‌هایی مثل اختلال افسردگی و اضطرابی انرژی موجود در مادران را صرف مراقبت از خود می‌نماید این شرایط نیز به نوعی تعامل مادر و کودک را تحت تاثیر می‌گذارد. (۹) در زمینه راهبردهای مقابله‌ای در حوزه روانشناسی، راهبردهای مقابله‌ای مذهبی فرایند پویای پاسخ‌های شناختی و رفتاری جهت کاهش و یا حل بحران روان‌شناختی است و مذهب نیز به عنوان سیستم مدیریتی، بر نحوه تفسیر افراد از حوادث تاثیر دارد. لذا مذهب در ماهیت شناختی نوعی مقابله معنوی می‌باشد و نقش جدایی ناپذیری در مقابله افراد با حوادث استرس‌زا ایفا می‌کند. به بیان دیگر مقابله معنوی منبع درونی جستجوی معنا در زمان استرس است که منجر به رشد صمیمیت با خدا و دریافت مفهوم زندگی و کسب آرامش می‌شود. (۱۰) راهبردهای مقابله‌ای مذهبی والدین می‌تواند از طریق رفتارهایی مانند ارزیابی منفی از خدا به عنوان تنبیه کننده، خشم و شک و تردید در مورد قدرت خدا و همچنین از طریق ارزیابی مثبت از خدا، به چالش کشیدن تبیین‌های علوم طبیعی، یافتن معنا و رشد معنویت در مواجهه با فرزند نارساخوان و کنش نشان داده (۱۱) و کیفیت تعامل مادر-کودک را تحت تاثیر قرار دهند. در همین راستا شواهدی وجود دارد که والدین کودکان دارای اختلال‌های یادگیری از سبک‌های مقابله‌ای معنوی بیشتری استفاده می‌کنند. (۱۲) این پژوهش با در نظر گرفتن دو رویکرد نظری راهبردهای مقابله‌ای مذهبی و روان‌شناختی به بررسی ارتباط آنها با کیفیت رابطه مادر-کودک پرداخته است، تا کمی مطالعه در این حوزه و نبود اطلاعات کافی و سوالات متعدد را پاسخگو باشد. بر این اساس، پژوهش حاضر با هدف تعیین رابطه راهبردهای مقابله‌ای مذهبی و روان‌شناختی با کیفیت تعامل مادر-کودک در مادران دارای کودکان اختلال خواندن صورت گرفته است.

روش

طرح پژوهش حاضر از نوع مطالعات توصیفی می‌باشد که به روش همبستگی انجام شده است. جامعه آماری پژوهش شامل تمام مادران دانش‌آموزان پسر دارای اختلال خواندن در شهر تبریز می‌باشد که در سال تحصیلی ۱۳۹۴-۱۳۹۳

دارد. (۱۳)

پرسشنامه مقابله‌های مذهبی (RCOPE):

پرسشنامه مقابله‌های مذهبی پارگامنت دارای ۱۴ آیتم می‌باشد که توسط پارگامنت و همکاران (۱۴) برای سنجش میزان مقابله مذهبی فرد در مقابله با یک حادثه منفی در زندگی (مقابله مذهبی مثبت، مقابله مذهبی منفی) استفاده می‌شود. نمره‌گذاری در قالب مقیاس رتبه‌ای ۴ درجه‌ای (۰=هرگز، الی ۳=خیلی زیاد) صورت می‌گیرد. پرسشنامه مقابله‌های مذهبی دارای دو راهبرد مقابله مذهبی مثبت و منفی می‌باشد که هر کدام ۷ آیتم از پرسشنامه را شامل می‌شود. مقابله مذهبی مثبت، سبک‌هایی از مواجهه شدن با رویدادهای منفی زندگی است که در آن فرد با بهره‌گیری از ارزیابی‌ها و تغییرهای مثبت مرتبط با یاری پروردگار به استقبال رویدادها می‌رود. برای مثال فرد معتقد است که در هنگام مواجهه با یک رویداد دردناک خدا او را تنها نخواهد گذاشت. اما در شکل دیگر از مقابله که با نام مقابله منفی نام‌گذاری شده است، فرد رابطه اجتنابی و نامطمئن با خدا برقرار می‌نماید. برای مثال فرد معتقد است که خدا در لحظه‌های سخت مرا تنها خواهد گذاشت. (۱۴) پارگامنت و همکاران (۲۰۰۰) روایی سازه این پرسشنامه را تأیید کرده‌اند. همچنین پایایی به روش ضریب آلفای کرونباخ ۰/۸۰ گزارش شده است. پایایی به روش ضریب آلفای کرونباخ نسخه فارسی پرسشنامه مقابله‌های مذهبی در مطالعه قیامی (۱۵) ۰/۸۰ گزارش شده است.

روش اجرا: اجرای پژوهش با هماهنگی مراکز آموزشی کودکان دارای اختلال‌های یادگیری شروع شد. بدین ترتیب با مراجعه به همه مراکز آموزشی کودکان دارای اختلال‌های یادگیری و ارزیابی پرونده روانشناسی آن‌ها تعداد ۱۶۲ دانش‌آموز دارای اختلال خواندن شناسایی گردید.

در مقطع ابتدایی مشغول به تحصیل بودند. بر اساس اطلاعات بدست آمده از آموزش و پرورش تعداد پنج مرکز آموزشی اختلال‌های یادگیری در تبریز وجود دارد که در مجموع تخمین زده می‌شود تعداد ۳۰۰ دانش‌آموز دارای اختلال خواندن داشته باشد. حجم نمونه با توجه به جدول نمونه‌گیری مورگان که از طریق فرمول کوکران طراحی شده است برآورد گردید. بدین ترتیب از جامعه آماری ۳۰۰ نفری حداقل تعداد ۱۶۲ نفر باید انتخاب گردد. روش نمونه‌گیری به صورت تصادفی ساده و از روی لیست دانش‌آموزان انجام گرفت. سپس از طریق دانش‌آموزان با مادران آن‌ها مکاتبه شد. در ملاقات حضوری با والدین از آنان درخواست همکاری برای تکمیل پرسشنامه گردید.

ابزار پژوهش

سیاهه‌ی واریسی تعامل مادر-کودک: در ایران غالب پژوهش‌های انجام گرفته در بررسی تعامل مادر-کودک بیشتر با ابزار سبک‌های فرزندپروری انجام گرفته است. جهت پرهیز از این کار و به منظور ارزیابی تعامل مادر با فرزند آهسته‌گام خود، سیاهه‌ی واریسی تعامل مادر-کودک توسط نعمتی (۱۳) ساخته شده است. سیاهه‌ی واریسی تعامل مادر-کودک دارای ۳۰ سؤال و در ۷ زیر مقیاس، شامل، نیاز اجتماعی دارای ۵ سؤال (۲ و ۱۵ و ۲۲ و ۲۳ و ۹) مثل (زمانی که فرزندتان می‌خواهد با شما ارتباط برقرار کند تا چه اندازه علاقه نشان می‌دهید؟) پذیرش دارای ۶ سؤال (۳ و ۲۷ و ۱۶ و ۱۷ و ۱۸ و ۱۸) مانند (چقدر فرزند خود را پذیرش می‌کنید؟) عاطفی دارای ۴ سؤال (۱۳ و ۱۴ و ۲۶) مانند (زمانی که فرزندتان ناراحت است تا چه اندازه برای آرامش او تلاش می‌کنید؟) توانمندی دارای ۴ سؤال (۴ و ۵ و ۱۱ و ۱۲) از قبیل (در برخورد با فرزندتان چقدر نقاط ضعف او را در نظر می‌گیرید؟) شناختی شامل ۴ سؤال (۱۹ و ۲۰ و ۸) مثل (تا چه اندازه به فرزندتان فرصت حل مسائل شخصی خود را می‌دهید؟) استقلال دارای ۴ سؤال (۱۰ و ۲۱ و ۲۹ و ۳۰) مانند (تا چه اندازه برای داشتن اتاق جداگانه برای فرزندتان تلاش می‌کنید؟) و نیازهای فیزیکی دارای ۳ سؤال (۷ و ۲۴ و ۲۵) مثل (تا چه اندازه به نیازهای فیزیولوژیکی فرزندتان مثل تهیه لباس و غذا حساس هستید؟) ساخته شد. در این پژوهش از نمره کلی پرسشنامه استفاده شد. نمره‌گذاری مقیاس در قالب مقیاس ۵ درجه‌ای (۱=خیلی کم الی ۵=خیلی زیاد) صورت می‌گیرد. (نعمتی، ۱۳۹۳) روایی سازه این پرسشنامه را با استفاده از تحلیل عاملی تأیید کرده است و پایایی به روش همسانی درونی آلفای کرونباخ نشان داد که ضریب آلفای کرونباخ برای نیاز اجتماعی ۰/۸۴، پذیرش ۰/۷۱، عاطفی ۰/۶۳، توانمندی ۰/۶۶، شناختی ۰/۶۵، استقلال ۰/۷۹، نیازهای فیزیکی ۰/۸۶ و میزان اعتبار کلی آزمون ۰/۷۳ بدست آمد که نشان از اعتبار بالای این آزمون

و ورود آن‌ها به نرم افزار آماري SPSS تحليل هاي آماري صورت گرفت.

روش تجزيه و تحليل داده‌ها: تمام تحليل هاي آماري با استفاده از نرم افزار SPSS نسخه ۲۱ انجام شد و از روش هاي آماري براي توصيف متغيرهاي پژوهش استفاده گرديد. به منظور تحليل از ضريب همبستگي پيرسون و تحليل رگرسيون گام به گام استفاده گرديد.

سپس با مادران آن‌ها مکاتبه و قرار ملاقات به منظور توجیه برای شرکت در پژوهش صورت گرفت. در جلسه توجیحي با بيان اهداف پژوهش و جلب رضایت شفاهي آن‌ها در خواست همکاری با پژوهش به صورت تکميل پرسشنامه‌هاي پژوهش به عمل آمد. با جمع آوري داده‌هاي پژوهش

جدول ۱

جدول (۱) ویژگی‌های توصیفی متغیر راهبردهای مقابله مذهبی

مقابله مذهبی	مقابله مذهبی مثبت	کیفیت تعامل مادر- کودک	
منفی	مثبت	مادر- کودک	میانگین
۸/۰۶	۱۶/۸۸	۹۱/۶۱	
۴/۳۵	۳/۷۱	۱۶/۰۱	انحراف معیار
۰/۳۸	-۱/۴۳	-۰/۹۰	چولگی
۰/۰۸	۱/۱۷	۱/۲۷	کشیدگی
۰	۱	۳۶	حداقل
۲۱	۲۱	۱۲۰	حداکثر
۱/۱۹	۱/۳۵	۱/۲۶	آماره Z آزمون کولموگوروف-اسمیرنف
۰/۱۱	۰/۰۵۸	۰/۰۸	سطح معنی داری

جدول (۲) آزمون معنی داری رابطه رگرسیونی سیم راهبردهای مقابله مذهبی در پیش‌بینی کیفیت تعامل مادر-کودک

مدل	مجموع مجذورات آزادی	درجه آزادی	میانگین مجذورات	F نسبت	سطح معنی داری	ضریب همبستگی چندگانه	ضریب تعیین واتسون	دوربین
رگرسیون	۱۵۶۴۴/۴۷	۲	۷۸۱۲/۲۳	۴۸۳۵	<۰/۰۰۱	۰/۶۱	۰/۳۷	۲/۰۷
باقیمانده	۲۵۶۹۰/۷۵	۱۵۹	۱۶۱/۵۷					
کل	۴۱۳۱۵/۲۳	۱۶۱						

جدول (۳) ضرایب رگرسیونی تاثیر راهبردهای مقابله مذهبی در پیش‌بینی کیفیت تعامل مادر-کودک

متغیر	ضرایب استاندارد نشده		نسبت t	سطح معنی داری
	ضریب b	ضرایب استاندارد شده		
مقدار ثابت	۵۵/۲۷	۵/۱۰	۱۰/۸۲	<۰/۰۰۱
راهبرد مقابله ای مذهبی مثبت	۲/۴۸	۰/۲۷	۹/۱۹	<۰/۰۰۱
راهبرد مقابله ای مذهبی منفی	-۰/۷۰	۰/۲۳	-۳/۰۴	۰/۰۰۳

در این پژوهش تعداد ۱۶۲ مادر حضور داشتند. میانگین سن مادران ۳۶/۲۰ با انحراف معیار ۷/۶۱ بود. حداقل و حداکثر سن ۲۷ و ۵۱ سال سن بود. سطح تحصیلات مادران ۳۵ نفر دبیرستان، ۶۱ نفر دیپلم، ۲۰ نفر کاردانی، ۳۵ نفر کارشناسی و ۱۱ نفر کارشناسی ارشد/ دکتری بودند. در جدول ۱ ویژگی‌های توصیفی متغیرهای کیفیت رابطه مادر-کودک و راهبردهای مقابله مذهبی ارائه شده است.

به منظور تحلیل آماری رابطه بین راهبردهای مقابله‌ای و کیفیت تعامل مادر-کودک در مادران دارای کودکان با اختلال خواندن از ضریب همبستگی پیرسون استفاده گردید. نتایج ضریب همبستگی پیرسون نشان داد که رابطه راهبردهای مقابله‌ای مثبت با کیفیت تعامل مادر-کودک برابر ۰/۵۸ و رابطه راهبردهای مقابله‌ای منفی با کیفیت تعامل مادر-کودک برابر ۰/۲۱- است. ($P < ۰/۰۰۱$) به عبارت دیگر با افزایش استفاده مادران از راهبردهای مقابله مذهبی مثبت بر کیفیت تعامل مادر-کودک مادران افزوده می‌شود. همچنین با افزایش استفاده مادران از راهبردهای مقابله مذهبی منفی از کیفیت تعامل مادر-کودک مادران کاسته می‌شود.

در ادامه به منظور تحلیل این سوال از پژوهش، از تحلیل رگرسیون گام به گام استفاده شد. بر اساس تحلیل مقدار دوربین-واتسون به عنوان پیش شرط‌های رگرسیون، برابر ۲/۰۷ است و چون در محدوده ۱/۵ الی ۲/۵ قرار دارد لذا متغیر ملاک دارای خودهمبستگی نبوده و خطاها مستقل از هم هستند. برای اینکه مدل رگرسیونی معنی دار باشد باید بین متغیر ملاک و متغیرهای پیش‌بین رابطه رگرسیونی وجود نداشته باشد. برای بررسی وجود رابطه رگرسیونی بین متغیر ملاک و متغیرهای پیش‌بین از آزمون F استفاده شد. بر اساس تحلیل، سطح معنی داری آزمون F برابر ۴۸/۳۵ است که در سطح معنی داری کمتر از ۰/۰۰۱ خطا قرار دارد. بنابراین بین متغیر ملاک و متغیرهای پیش‌بین رابطه رگرسیونی معنی داری وجود دارد. (جدول ۲)

در این مرحله ابتدا متغیر راهبرد مقابله‌ای مذهبی مثبت وارد معادله رگرسیونی شده است. ضریب تعیین برابر ۰/۳۴ است. این مقدار ۳۳ درصد واریانس تبیین شده توسط مدل را نشان می‌دهد. سپس متغیر راهبرد مقابله‌ای مذهبی منفی وارد مدل رگرسیونی شده است. ضریب تعیین برابر ۰/۳۷ است. دو متغیر راهبرد مقابله مثبت و منفی در مجموع ۳۷ درصد از واریانس تبیین شده توسط مدل را نشان می‌دهد.

شده ۰/۵۷ بیشترین و سپس مقابله مذهبی منفی با ضریب استاندارد شده ۰/۱۹- در پیش‌بینی کیفیت تعامل مادر-کودک نقش دارند.

ضرایب استاندارد نشده و ضرایب استاندارد شده همراه با سطوح معنی‌داری در جدول ۳ ارائه شده است. با توجه به جدول نتیجه‌گیری می‌شود که راهبرد مقابله‌ای مذهبی مثبت و راهبرد مقابله‌ای مذهبی منفی دارای تاثیر معنی‌دار می‌باشند. (سطوح معنی‌داری کمتر از ۰/۰۵ است) به طوری که راهبرد مقابله‌ای مذهبی مثبت با ضریب استاندارد

بحث و نتیجه‌گیری

یافته تحقیق با استفاده از ضریب همبستگی پیرسون نشان داد که راهبرد مقابله‌ای مذهبی مثبت همبستگی مثبت با کیفیت رابطه مادر-کودک دارد و راهبرد مقابله‌ای مذهبی منفی همبستگی منفی با کیفیت رابطه مادر-کودک دارد. همچنین بر اساس نتایج تحلیل رگرسیون، راهبرد مقابله‌ای مذهبی مثبت پیش‌بینی کننده مثبت و راهبرد مقابله‌ای مذهبی منفی پیش‌بینی کننده منفی کیفیت رابطه مادر-کودک است. به عبارت دیگر کمک خواستن از خداوند در کنترل خشم، داشتن ارتباط قوی با خدا، طلب آموزش داشتن از خداوند و دعا برای موفقیت در امور و اهداف شخصی می‌تواند در افزایش تعامل مادر-کودک در مادران کودکان نارساخوان موثر باشد. از طرفی داشتن احساس و افکاری که در آن تصور می‌رود فرد مطرود شده از طرف خداست، در علاقه داشتن به خداوند تردید دارد، مستحق تنبیه و عذاب الهی است و شیطان وقایع منفی زندگی را برایش ایجاد می‌کند، می‌تواند در کاهش تعامل مادر-کودک در مادران کودکان نارساخوان موثر باشد.

این یافته از تحقیق همخوان با پژوهش امیری و همکاران (۱۶) است که نشان داد باورهای مذهبی به‌عنوان بخشی از فرایندهای خانوادگی با رضایت زناشویی رابطه مستقیمی دارد. همچنین رسول زاده طباطبایی و عبدی (۱۷) گزارش کرده‌اند که هر چه افراد اجتماعی‌تر و سازگارتر باشند انضباط پذیرتر می‌شوند و عامل مذهب می‌تواند بر رابطه این دو عامل تاثیر گذار باشد.

در تبیین این یافته از تحقیق درباره ارتباط سبک‌های مقابله مذهبی بر کیفیت تعامل مادر-کودک چنین استنباط می‌شود که احتمالاً با افزایش استفاده از سبک‌های مقابله مذهبی مثبت و همچنین کاهش استفاده از سبک مقابله مذهبی منفی، ویژگی‌های مرتبط با سلامت روانی بهبود می‌یابد چنان که گزارش‌های قبلی مقابله مذهبی را با کاهش افسردگی مراقبین خانواده بیمار، (۱۸) بهبود کیفیت زندگی، (۱۲) افزایش سلامت روان، استفاده بیشتر از مقابله مساله مدار با استرس، سلامت روانی، عزت نفس و خشم (۲۰) مرتبط دانسته‌اند.

از طرفی مقابله مذهبی با تاثیر بر نگرش‌های بین فردی موجب افزایش مهارت‌های ارتباطی می‌شود و تعاملات خانوادگی را افزایش می‌دهد. در همین راستا، مظاهری و همکاران (۲۱) گزارش کرده‌اند که مذهبی بودن والدین و مقابله مذهبی با کارکرد خانواده مرتبط می‌باشد. بنابراین در کل چنین می‌توان استنباط کرد که احتمالاً راهبردهای مقابله‌ای مذهبی با افزایش سلامت روانی و مهارت‌های شناختی در مقابله با مسائل ضمن ارتقاء شرایط روانی مناسب برای تعاملات بین فردی موجب بهبود کیفیت تعامل مادر-کودک می‌شود.

از آنجایی که والدین کودکان دارای اختلال‌های یادگیری از سبک‌های مقابله‌ای معنوی بیشتری استفاده می‌کنند (۱۲) و ارتباط مادر کودک، در تحول زبان کودک مهم و در بروز مشکلات یادگیری و نارساخوانی تاثیرگذار است، (۳) لذا نمی‌توان نقش استرس و توانایی‌های مقابله‌ای والدین در تعاملات خانوادگی را در کاهش مشکلات اعضای خانواده نادیده گرفت و اساساً یکی از علل بروز مشکلات روانی در کودکان پاسخ کودک به استرس خانوادگی (۱۰) و مشکلات ارتباطی بین اعضای خانواده است.

یافته‌های هر تحقیق با توجه به محدودیت‌های آن قابل بهره‌برداری است. استفاده از ابزار تحقیق پرسشنامه، تشخیص کودکان مبتلا به نارساخوانی بر اساس پرونده دانش آموزان در مراکز آموزش کودکان از محدودیت‌های این مطالعه است که بر اهمیت مطالعات تکمیلی دلالت دارند به‌ویژه در مطالعات آتی پیشنهاد می‌شود مطابق با تعالیم دینی اسلام نقش هر کدام از متغیرهای مذهبی دعا، نذر، عبادت، خواندن قرآن، شرکت در مراسم تعزیه، زیارت قبور ائمه و ... بیشتر

نارسیا خوان برای مدیریت کیفیت تعامل مادر-کودک آموزه‌های دین اسلام مانند آموزش خواستن از خداوند، داشتن ارتباط قوی با خدا و دعا برای موفقیت در امور و اهداف شخصی آموزش داده شود تا در افزایش تعامل مادر-کودک در مادران کودکان نارسیاخوان موثر باشد.

بررسی گردد و بر اساس تعالیم مذهبی اسلام به توان مداخلات عملی متناسب با فرهنگ اسلامی برای خانواده‌ها پیشنهاد کرد. بر اساس یافته‌های پژوهش پیشنهاد می‌شود مشاوران مراکز توانبخشی کودکان

منابع

References:

1. Singer, G.H. (2006). Meta-analysis of comparative studies of depression in mothers of children with and without developmental disabilities. *Am J Ment Retard*, 111(3), 155-69.
2. Sanaee, B. (2006). Scale of marriage and family. Tehran: mission. (Persian).
3. Waters, A., Zimmer-Gembeck, M., Farrell, L. (2012). The relationships of child and parent factors with children's anxiety symptoms: Parental anxious rearing as a mediator. *Journal of Anxiety Disorders*, 26(7), 737-745.
4. Ganji, M. (2014). Exceptional Children Psychology based on the DSM-5. Tehran: Savalan. (Persian).
5. Wilson, C.L., Rholes, W.S., Simpson, J.A., Tran, S. (2007). Labor, delivery, and early parenthood: an attachment theory perspective. *Pers Soc Psychol Bull*. 33(4), 505-18.
6. Faramarzi, S., T. Pvrjvan, AA, peasants, M., Moradi, M. (2013). Attachment styles and parenting styles of mothers of normal students and students with learning disabilities. *Jntashapyr*, 4 (3), 254-245. (Persian).
7. Halahan, D.p., Lloyd, c., Kaufman, c., Weiss, M.p., and Martinez, El. (2011). Learning disorders. Principles, characteristics and effective teaching. Translation Alizadeh, Hemmati Alamdarloo, Rezai Dehnavi and brave. Tehran: Arasbaran. (Published in the original language, 2005).
8. Teti, D., Gelfand, D., Messinger, D.S., Isabella, R.A. (2002). Maternal depression and the quality of early attachment: An examination of infants, preschoolers and their mothers. *Dev Psychol*, 31(3), 364-76.
9. Karande, S., Kumbhare, N., Kulkarni, M., Shah, N. (2009). Anxiety levels in mothers of children with specific learning disability. *J Postgrad Med*, 55(3), 165-70.
10. Milner, B., Squire, L. R., Kandel, E. R. (1998). Cognitive Neuroscience and the Study of Memory. *Neuron*, 20, 445-468.
11. King, P. E., & Roeser, R. W. (2009). The Role of Religion and Spirituality in Adolescents' Lives: Demographic Trends. pp 435-478.
12. Durban, J., Rodriguez-Pabayos, A., Alontaga, J., Dolorfino-Arreza, G., Salazar, C. (2012). COPING STRATEGIES OF PARENTS OF CHILDREN WITH DEVELOPMENTAL DELAY: A QUANTITATIVE ANALYSIS. *Asian Journal Social Sciences & Humanities*. 1(4), 177-193.
13. Naganosaito, A., Leyton, M., Monchi, O., Goldberg, Y. K., He, Y., Dagher, A. (2008). Dopamine Depletion Impairs Frontostriatal Functional Connectivity During A Setshifting Task. *Journal of Neuroscience*, 28(14), 3697-3706.
14. Pargament, K.I., Hahn, J. (1986). God and Just World: Causal and Coping Attribution to God in Health Situations, *Journal for the Scientific Study of Religion*, 25, 193-207.
15. Ghiami, Z. (2005). An investigation about the relation of attachment styles with religious coping styles. *Journal of Psychology and education*, 35(1), 221-233.
16. Pargament, K.I., Koenig, H.G., Perez, L.M. (2000). The many methods of religious coping: development and initial validation of the RCOPE. *Journal of Clinical Psychology*, 56(4), 519-43.
17. Stranadova, I. (2006). Stress and resilience in families of children with specific learning disabilities. *Rev Complut Educ*, 17(2), 35-50.
18. Cavallaro, R., Cavedini, P., Mistretta, P., Bassi, T., Angelone, S. M., Ubbiali, A. (2003). Basal-Cortico-frontal Circuits In Schizophrenia And ObsessiveCompulsive Disorder: A Controlled, Double Dissociation Study. *Biological Psychiatry*, 54, 437-443.
19. Roberts, A. C., Robbins, T. W., Weiskrantz, L., editors. (1998). the prefrontal cortex: executive and cognitive functions. New York: Oxford University Press.
20. Ryan, J. J., Morris, J., Yaffa, S., Peterson, L. (1981). Test-retest reliability of the Wechsler Memory Scale, Form I. *Journal of Clinical Psychology*, 37(4), 847-8.
21. Salo, R., Nordahl, T. E., Moore, C., Waters, C., Natsuaki, Y., Galloway, G. P., et al. (2005). A dissociation in attentional control: Evidence from methamphetamine dependence. *Biological Psychiatry*, 57(3), 310-313.